

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра міжнародних економічних відносин
та європейської інтеграції

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

Муравська Діана Вадимівна

УДК: 339.9:338.2:352(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

“Міжнародна технічна допомога: регіональний вимір”

за ОПП “”Міжнародні економічні відносини” спец. 292 “Міжнародні
економічні відносини” галузі знань 29 “Міжнародні відносини”

Подається на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело

_____ Д.В. Муравська

Керівник роботи
О.А. Прокопчук, к.е.н., доцент

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота Муравської Д. на тему «Міжнародна технічна допомога: регіональний вимір», освітня програма “Міжнародні економічні відносини”, спеціальність 292 “Міжнародні економічні відносини”, галузь знань 29 “Міжнародні відносини”, Поліський Національний Університет — Житомир, 2025.

У роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти міжнародної технічної допомоги як інструменту зовнішньоекономічної політики та підтримки країн у трансформаційному періоді. Розкрито основні форми, механізми та принципи реалізації міжнародної технічної допомоги, охарактеризовано нормативно-правове забезпечення та підходи до оцінки її ефективності. Проведено аналіз реалізації технічної допомоги у світі, в Україні, Житомирській області. Визначено проблеми, що виникають на регіональному рівні, запропоновано практичні шляхи підвищення ефективності залучення та використання міжнародної технічної допомоги у контексті післявоєнного відновлення та євроінтеграції.

Ключові слова: міжнародна технічна допомога, донори, організації, гранти, проєкти, ефективність, стратегія розвитку.

ANNOTATION

Qualification work by Muravska D. on the topic "International Technical Assistance: Regional Dimension," educational program "International Economic Relations," specialty 292 "International Economic Relations," field of knowledge 29 "International Relations," Polissia National University — Zhytomyr, 2025.

The paper explores the theoretical and practical aspects of international technical assistance as an instrument of foreign economic policy and support for countries in transition. The main forms, mechanisms, and principles of International Technical Assistance implementation are examined, as well as the legal framework and methods of effectiveness evaluation. The study analyzes technical assistance practices globally, in Ukraine, and specifically in the Zhytomyr region. Key regional challenges are identified, and practical recommendations are proposed to improve the effectiveness of attracting and utilizing International Technical Assistance in the context of post-war recovery and European integration.

Keywords: international technical assistance, donors, organizations, grants projects, effectiveness, development strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	7
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА У СВІТІ ТА УКРАЇНІ	13
2.1. Глобальні тенденції міжнародної технічної допомоги	13
2.2 Особливості реалізації міжнародної технічної допомоги в Україні.....	17
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ.....	28
ВИСНОВКИ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	34
ДОДАТКИ.....	37

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації та посилення взаємозалежності між країнами міжнародна технічна допомога виступає важливим інструментом підтримки країн, що переживають трансформаційні процеси, збройні конфлікти або масштабні соціально-економічні кризи. Україна, як держава з перехідною економікою, є активним реципієнтом міжнародної допомоги, що спрямовується на підтримку демократичних реформ, модернізацію інфраструктури, відновлення після війни та розбудову стійких інституцій.

Особливої актуальності тематика міжнародної технічної допомоги набуває в умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації, що спричинило значні людські та інфраструктурні втрати. У цих обставинах міжнародна технічна допомога стала одним із ключових ресурсів для реалізації національного Плану відновлення, розвитку соціальної сфери, підтримки енергетики, цифрової трансформації та управління на місцевому рівні.

На регіональному рівні, зокрема в Житомирській області, міжнародна технічна допомога реалізується через численні ініціативи міжнародних донорів — USAID, GIZ, ПРООН, U-LEAD with Europe, ЄІБ, NEFCO та ін. Програми допомоги охоплюють напрямки енергоефективності, цифровізації, муніципального управління, екології та безпеки. Разом із тим, ефективність реалізації таких проєктів часто обмежується низькою інституційною спроможністю громад, складними процедурами доступу до коштів, а також недостатньою координацією між різними рівнями влади.

Незважаючи на наявні успіхи, практичні виклики в управлінні міжнародної технічної допомоги залишаються актуальними. Значна частина громад стикається з труднощами у підготовці якісних заявок, дотриманні донорських вимог, фінансовому співфінансуванні та звітності. Водночас в умовах децентралізації саме регіони отримують ширші повноваження у сфері реалізації міжнародних програм. Це створює потребу в аналізі факторів, які

впливають на ефективність міжнародної технічної допомоги на місцевому рівні, та у розробці рекомендацій щодо вдосконалення її механізмів.

Метою кваліфікаційної роботи є: обґрунтування теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності міжнародної технічної допомоги в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі *завдання*:

1. Розкрити теоретичні засади міжнародної технічної допомоги як інструменту зовнішньоекономічної політики.
2. Проаналізувати нормативно-інституційну базу міжнародної технічної допомоги в Україні.
3. Дослідити динаміку та структуру міжнародної технічної допомоги в Україні та світі.
4. Визначити основні проблеми та бар'єри залучення міжнародної технічної допомоги.
5. Обґрунтувати напрями вдосконалення управління технічною допомогою в країні.

Об'єктом дослідження виступає міжнародна технічна допомога як елемент економічної взаємодії на національному та локальному рівнях.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів залучення та використання міжнародної технічної допомоги.

Методи дослідження включають: порівняльний аналіз, системний підхід, структурно-логічний метод, аналіз статистичних і нормативних даних.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, звіти міжнародних організацій (Світового банку, USAID, ПРООН, GIZ), аналітика U-LEAD, дані Державної служби статистики, публікації науковців і профільних експертів.

Перелік опублікованих праць за темою досліджень:

1. Муравська Д. Роль міжнародної технічної допомоги у відновленні та розвитку України в умовах загострення національних та міжнародних викликів // Міжнародні економічні відносини в епоху становлення смарт-

суспільства 5.0 : матеріали X наук.-практ. студ. конф. (Житомир, 21 листоп. 2024 р.) / Поліський національний університет, кафедра міжнар. екон. відносин та європейської інтеграції. – Житомир : ПНУ, 2024. – С. 84–86.

2. Муравська Д. Роль міжнародних фінансових інституцій у відновленні економіки України // Мировідбудова та глобальне економічне зростання: фокус дипломатії : матеріали IX наук.-практ. студ. конф. (Житомир, 23 листоп. 2023 р.) / Поліський національний університет, кафедра міжнар. екон. відносин та європейської інтеграції. – Житомир : ПНУ, 2023. – С. 135–137.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів, вступу, висновків, списку використаної літератури та додатків. Матеріали кваліфікаційної роботи розміщено на ____ сторінках тексту комп'ютерного набору.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

У системі сучасних міжнародних відносин міжнародна технічна допомога (МТД) відіграє ключову роль як інструмент підтримки сталого розвитку, подолання структурних дисбалансів, реагування на гуманітарні виклики та забезпечення інституційної спроможності країн-реципієнтів. Завдяки технічній допомозі здійснюється передача знань, технологій, управлінських підходів та фінансових ресурсів від розвинених держав, міжнародних організацій і донорських агенцій до країн, які перебувають у процесі трансформації або потребують зовнішньої підтримки. МТД охоплює широке коло сфер — економіку, освіту, охорону здоров'я, енергетику, екологію, державне управління — та реалізується через різноманітні механізми: проекти, програми, експертну підтримку, інституційну співпрацю.

З огляду на зростання масштабів та важливості технічної допомоги в глобальному контексті, виникає потреба у системному науковому аналізі цього явища. У межах першого розділу розглядаються теоретико-методологічні основи міжнародної технічної допомоги, включно з її поняттєвою природою, видами, формами реалізації, правовими засадами та критеріями оцінювання. Такий підхід дозволяє сформулювати цілісне уявлення про МТД як багаторівневий і комплексний інструмент міжнародної співпраці, що відіграє дедалі вагомішу роль у формуванні глобальних стратегій розвитку.

Міжнародна технічна допомога (МТД) — це форма підтримки, яка надається за різними умовами у відповідності з договором у рамках міжнародного співробітництва у формах (безповоротна, поворотна) від офіційних та неофіційних установ країн-донорів, міжнародних організацій, приватних осіб, що надається країні-реципієнту з метою вирішення актуальних завдань для забезпечення сталого розвитку країни [1]. Відповідно до законодавства України, міжнародна технічна допомога — це ресурси та послуги, що надаються на безоплатній та безповоротній основі міжнародними

донорами (державами, міжнародними організаціями тощо) відповідно до міжнародних договорів, з метою підтримки соціально-економічного розвитку країни, її окремих регіонів, галузей або секторів [2].

Сутність МТД полягає в тому, що вона є не лише інструментом прямої підтримки, але і фактором передачі знань, інституційної моделі та стимулом до впровадження реформ. У сучасному світі технічна допомога розглядається як елемент «м'якої сили» — дипломатичного та економічного впливу, що спрямований на побудову партнерства.

Міжнародна технічна допомога класифікується за кількома ознаками:

1. За суб'єктами:

- Міжурядова (напр., ЄС, уряди США, Канади, Японії);
- Міжнародні організації (ПРООН, Світовий банк, МВФ, ООН, GIZ);
- Приватні фонди (Ford Foundation, Open Society, Rockefeller Foundation);
- Недержавні організації (NGO).

2. За напрямом реалізації:

- Економічна (реформи, енергетика, цифровізація);
- Соціальна (освіта, медицина, гендерна рівність);
- Інституційна (державне управління, децентралізація);
- Гуманітарна (в умовах надзвичайних ситуацій).

3. За масштабом:

- Національна (загальнодержавні програми);
- Регіональна (допомога конкретним областям, громадам);
- Локальна (на рівні окремих проєктів у ТГ або ОТГ).

4. За формою надання. Міжнародна технічна допомога (МТД) за формою надання може здійснюватися у кількох основних форматах: безповоротні гранти, постачання обладнання та матеріалів, експертна підтримка, навчальні програми, технічне консультування, надання послуг або забезпечення інституційного розвитку. Така класифікація дозволяє чітко розмежувати види допомоги залежно від способу передачі ресурсів і очікуваних результатів (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Форми та інструменти реалізації міжнародної технічної допомоги

Форма / Інструмент	Опис	Приклади
Фінансова допомога (гранти, пільгові кредити)	Надання коштів без повернення або на пільгових умовах для реалізації проектів розвитку	USAID, гранти ЄС, JICA, програми Світового банку
Матеріально-технічна допомога	Надання товарів, обладнання, техніки, будматеріалів	Обладнання для лікарень, генератори, транспорт від урядів ЄС та Японії
Експертна підтримка	Консультації, стратегічне планування, супровід реформ	Місії GIZ, експерти UNDP, OECD SIGMA
Освітні програми та тренінги	Професійна підготовка, навчальні візити, стажування	Навчання від Erasmus+, програми Твіннінг, тренінги DOBRE
Інституційна підтримка	Зміцнення інституційного потенціалу державних органів	U-LEAD, проекти щодо децентралізації, е-урядування
Постачання послуг та програмного забезпечення	Передача цифрових рішень, IT-платформ, онлайн-інструментів	Diia підтримана міжнародними донорами, платформи моніторингу

Джерело: за даними [3], [4], [15].

Ефективне залучення та використання міжнародної технічної допомоги неможливе без чіткого правового підґрунтя, що регламентує всі етапи її реалізації. Саме тому важливим елементом системи МТД є нормативно-правове забезпечення, яке визначає порядок співпраці з донорами, реєстрації проектів та моніторингу їх виконання.

Правове регулювання міжнародної технічної допомоги (МТД) в Україні здійснюється на основі низки нормативно-правових актів, які визначають порядок залучення, реєстрації, обліку та використання допомоги. Основним документом є Постанова Кабінету Міністрів України №153 від 15.02.2002 р., яка регламентує процедуру офіційної реєстрації МТД. Також важливу роль відіграють Закони України «Про міжнародні договори», «Про координацію міжнародної технічної допомоги» та відповідні положення Бюджетного і Податкового кодексів [5].

Відповідно до Положення про Міністерство національної єдності України, відомство здійснює заходи та організовує діяльність, спрямовану на залучення інвестицій, кредитних ресурсів та грантів, зокрема коштів міжнародних фінансових організацій (МФО) і міжнародної технічної допомоги (МТД), для підготовки, виконання завдань і реалізації проєктів у межах своєї компетенції.

Структурним підрозділом, відповідальним за забезпечення координації роботи структурних підрозділів апарату Міністерства з питань залучення, використання та моніторингу спільних проєктів з МФО та проєктів МТД є Експертна група європейської інтеграції, МТД та співпраці з МФО Директорату стратегічного планування та євроінтеграції. Експертна група в межах компетенції розробляє пропозиції з питань залучення МТД та взаємодії з МФО, здійснює загальну координацію Міністерства з питань співробітництва з партнерами з розвитку та сприяє ефективному функціонуванню єдиної системи залучення, моніторингу та використання МТД, здійснює постійний аналіз стану справ з питань залучення МТД та взаємодії з МФО тощо [22]. Регулювання доповнюється міжурядовими угодами, меморандумами з донорами та відомчими інструкціями профільних міністерств, зокрема Мінекономіки, яке виконує координуючу функцію у сфері МТД.

Одним із важливих аспектів належного функціонування міжнародної технічної допомоги є її об'єктивна та комплексна оцінка. Оцінка ефективності міжнародної технічної допомоги (МТД) є ключовим елементом як на етапі планування проєктів, так і після їх реалізації. Вона дозволяє визначити, наскільки досягнуті цілі, використані ресурси, забезпечено стійкість результатів та сприяння розвитку територій.

У міжнародній практиці існує кілька усталених підходів до оцінювання ефективності МТД, кожен з яких має свої критерії та індикатори. Найпоширенішим є класичний підхід OECD/DAC, який базується на п'яти основних критеріях:

1. Релевантність (відповідність) — наскільки цілі проєкту відповідають потребам реципієнта;
2. Ефективність (ефективність процесу) — чи досягнуто очікуваних результатів з використанням оптимальних ресурсів;
3. Результативність (impact) — які зміни сталися внаслідок реалізації проєкту;
4. Стійкість (sustainability) — чи збережуться результати після завершення донорського фінансування;
5. Координація/Синергія — наскільки проєкт узгоджений з іншими ініціативами або політиками [6].

Оцінювання може здійснюватися на кількох рівнях:

- внутрішній моніторинг — здійснюється самими бенефіціарами або виконавцями проєкту;
- зовнішня оцінка (external evaluation) — здійснюється незалежними експертами або аудиторами;
- оцінка з боку донора — проводиться донорськими агентствами (USAID, GIZ, ПРООН тощо).

У межах України одним із центральних органів, що координує моніторинг МТД, є Секретаріат Кабінету Міністрів України, який веде Єдиний реєстр проєктів. Крім того, окремі проєкти мають внутрішні системи оцінювання (наприклад, програма DOBRE чи U-LEAD). Важливим етапом оцінки ефективності є кількісне вимірювання результатів, яке здійснюється через показники (KPI), такі як:

- кількість учасників навчань;
- відсоток освоєних коштів;
- кількість оновлених об'єктів інфраструктури;
- рівень задоволеності бенефіціарів;
- рівень соціально-економічного ефекту в регіоні (наприклад, підвищення енергоефективності, зниження витрат, збільшення кількості наданих послуг тощо).

В українських реаліях особливої уваги потребує інституційна оцінка спроможності громад до залучення та реалізації МТД, що включає наявність спеціалізованих кадрів, досвіду реалізації, системи внутрішнього контролю, партнерських зв'язків з донорами.

Таким чином, оцінка ефективності міжнародної технічної допомоги є багаторівневим процесом, що поєднує якісні та кількісні інструменти аналізу. Її застосування дозволяє не лише забезпечити прозорість у використанні ресурсів, а й підвищити довіру між донорами та реципієнтами, сприяти впровадженню результатів у стратегічне планування розвитку регіонів.

РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

2.1. Глобальні тенденції міжнародної технічної допомоги

Міжнародна технічна допомога (МТД) є одним із провідних інструментів зовнішньої політики розвинених країн, що спрямовується на підтримку соціально-економічного розвитку, посилення інституційної спроможності, модернізацію інфраструктури та вирішення глобальних викликів у державах з низьким і середнім рівнем доходу. МТД відіграє стратегічну роль у реалізації реформ, забезпеченні безпеки, реагуванні на кризові ситуації, а також у підготовці країн до інтеграції у міжнародні економічні та політичні структури.

Для того щоб оцінити ефективність міжнародної підтримки та тенденції її розвитку, важливо досліджувати динаміку обсягів міжнародної технічної допомоги впродовж останніх років. Такий аналіз дозволяє виявити зміни в пріоритетах донорів, адаптацію підходів до нових умов, а також допомагає краще планувати механізми залучення ресурсів у майбутньому (рис. 2.1).

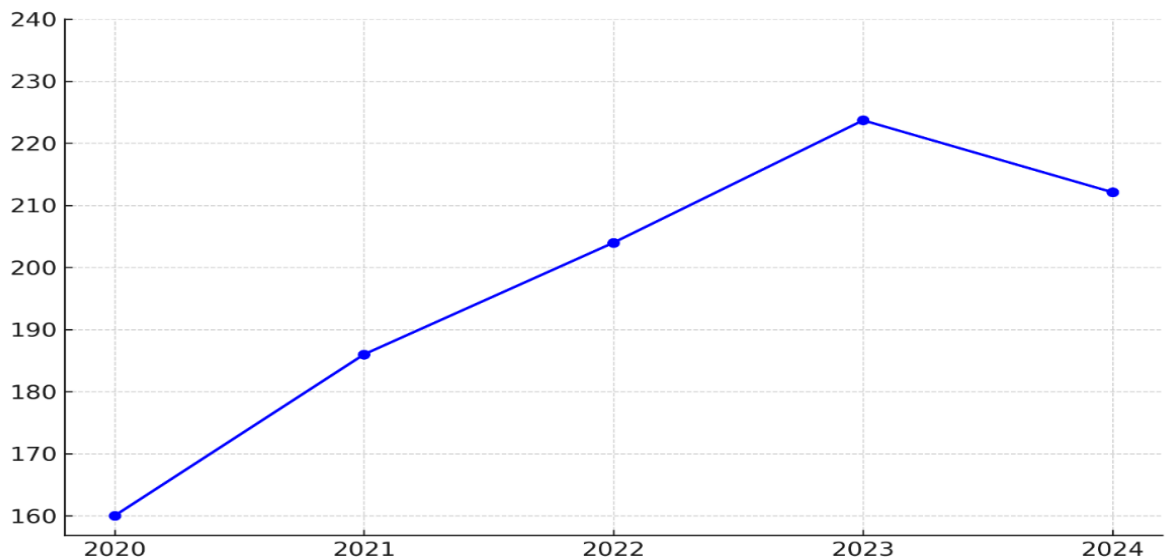

Рис 2.1. Динаміка обсягів допомоги ОДА у світі за 2020-2024 рр.

Джерело: за даними [7].

Графік демонструє чітку тенденцію до зростання обсягів допомоги в кризові роки — з 160 млрд дол. США у 2020 р. до піку у 223,7 млрд у 2023 р.

Це зростання пов’язане з глобальними викликами, зокрема пандемією COVID-19, війною в Україні, зростанням гуманітарних потреб і змінами клімату. У 2024 р. спостерігається незначне зниження обсягів допомоги до 212,1 млрд дол. США. Причинами такого скорочення, згідно з оцінками аналітиків ОЕСД, є фінансовий тиск на бюджети донорів та геополітична нестабільність. Міжнародна технічна допомога загалом демонструє тенденцію до зростання у кризові роки (2020–2023 рр.), однак у 2024–2025 рр. простежується певне зменшення обсягів через фінансову та геополітичну нестабільність у країнах-донорах. Основні причини зниження:

- скорочення внесків до міжнародних організацій.
- зменшення гуманітарної допомоги.
- зниження витрат на утримання біженців у країнах-донорах.
- скорочення допомоги Україні на 16,7 %, до \$15,5 млрд дол. США

За даними Комітету з розвитку ОЕСР у 2024 р. обсяг офіційної допомоги на розвиток (Official Development Assistance, ODA) від країн-донорів склав 212,1 млрд дол. США що на 7,1% менше, ніж у 2023 р. Зниження зумовлено скороченням гуманітарної підтримки, зменшенням витрат на утримання біженців у самих країнах-донорах, а також частковим зменшенням допомоги Україні [7].

Таблиця 2.1

Розподіл ODA за напрямками, 2024 р.

Напрямок використання	Обсяг, млрд дол. США	Частка від загального ODA, %
Гуманітарна допомога	24,2	11,4
Витрати на біженців у країнах-донорах	27,8	13,1
Двостороння допомога (без урахування біженців та гуманітарної допомоги)	160,1	75,5

Джерело: за даними [10].

Найбільша частка офіційної допомоги на розвиток (близько 75,5%) спрямовується на двосторонню допомогу, яка включає проекти технічної

підтримки, інфраструктури, освіти, охорони здоров'я тощо. Водночас, 13,1% ресурсів витрачається на забезпечення потреб біженців у самих країнах-донорах, і ще 11,4% припадає на гуманітарну допомогу, яка зазвичай реалізується в умовах надзвичайних ситуацій або збройних конфліктів. Такий розподіл підкреслює, що технічна допомога в структурі ODA є домінуючим елементом, і саме на її основі формуються довгострокові проєкти розвитку, зокрема в країнах, які перебувають у стані відновлення — як, наприклад, Україна.

У глобальній системі міжнародного співробітництва провідну роль у формуванні та реалізації програм технічної допомоги відіграють країни-донори, зокрема найбільш економічно розвинені держави. Їхня участь є ключовою у фінансуванні проєктів у сфері розвитку, гуманітарної підтримки, відновлення інфраструктури, охорони здоров'я, освіти та цифровізації в країнах, що розвиваються, або переживають наслідки збройних конфліктів. Обсяг офіційної допомоги розвитку (Official Development Assistance, ODA), яку надають такі країни, не лише відображає їхні економічні можливості, а й стратегічні пріоритети зовнішньої політики (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

ТОП-5 донорів міжнародної технічної допомоги у світі, 2022-2024 рр.

Країна	2022 р.(млрд дол.США)	% від загального ODA	2023 р. (млрд дол.США)	% від загального ODA	2024 р. (млрд дол.США)	% від загального ODA
США	55,0	27,0%	63,3	28,3%	56,8	27,3%
Німеччина	33,1	16,2%	35,4	15,8%	28,5	13,7%
Японія	15,0	7,4%	16,8	7,5%	14,2	6,8%
Велика Британія	14,8	7,3%	18,0	8,0%	15,8	7,6%
Франція	13,5	6,6%	15,4	6,9%	14,1	6,8%

Джерело: за даними [10].

У 2022–2024 рр. провідними донорами міжнародної технічної допомоги залишалися США, Німеччина, Японія, Велика Британія та Франція. Сполучені Штати посідали перше місце впродовж усього періоду: у 2022 р. вони надали 55,0 млрд дол. США (27,0%), у 2023 р. – 63,3 млрд (28,3%), а у 2024 р. – 56,8

млрд (27,3%), демонструючи стабільну фінансову підтримку глобальних ініціатив. Німеччина зберігала другу позицію, хоча її частка поступово знижувалася: з 16,2% у 2022 р. до 13,7% у 2024 р. Велика Британія, Японія та Франція також демонстрували помірну, але стабільну динаміку — їхні обсяги допомоги варіювалися в межах 14–18 млрд дол. США з часткою від 6,6% до 8%. У сукупності ці п'ять країн забезпечили понад 60% загального обсягу ОДА щороку, що свідчить про концентрацію міжнародної допомоги в руках ключових донорів та зумовлює необхідність стратегічного партнерства з ними для країн-реципієнтів

Вивчення структури та географії міжнародної технічної допомоги дає змогу не лише оцінити масштаби глобальної підтримки, а й зрозуміти пріоритети міжнародної спільноти у реагуванні на сучасні виклики. Країни-реципієнти МТД, як правило, мають обмежений фінансовий, інституційний або технічний потенціал для самостійного подолання наслідків воєн, політичної нестабільності, природних катастроф або затяжних криз. Саме тому донори спрямовують ресурси на підтримку таких держав, виходячи як з гуманітарних міркувань, так і з міркувань глобальної безпеки та стабільності.

Зокрема, надання міжнародної технічної допомоги дозволяє цим країнам здійснювати відновлення базової інфраструктури, реформувати систему управління, стабілізувати економіку, впроваджувати ефективну соціальну політику та зміцнювати інституційну спроможність. Для міжнародних донорів важливо не лише надавати фінансову підтримку, а й забезпечити її цільове використання, з урахуванням довгострокових ефектів та регіональної безпеки. (табл. 2.3).

Упродовж 2022–2024 рр. Україна залишалася найбільшим отримувачем міжнародної технічної допомоги у світі, отримавши відповідно 16,2; 20,0 та 15,5 млрд дол. США, що становило від 7,5% до 8,9% від загального обсягу світової допомоги (ODA).

Таблиця 2.3

**ТОП-5 отримувачів міжнародної технічної допомоги у світі,
2022-2024 рр.**

Країна	2022 р.(млрд дол.США)	% від загального ODA	2023 р.(млрд дол.США)	% від загального ODA	2024 (млрд дол.США)	% від загального ODA
Україна	16,2	7,9%	20,0	8,9%	15,5	7,5%
Афганістан	2,8	1,4%	1,9	0,8%	1,1	0,5%
Ефіопія	2,2	1,1%	2,1	0,9%	1,7	0,8%
Йорданія	1,8	0,9%	1,5	0,7%	1,2	0,6%
Сомалі	1,5	0,7%	1,4	0,6%	1,1	0,5%

Джерело: за даними [8].

Це підтверджує високий рівень міжнародної підтримки в умовах війни та відновлення. Інші країни, зокрема Афганістан, Ефіопія, Йорданія та Сомалі, отримували значно менші обсяги допомоги — переважно в межах 1–2 млрд дол. США щорічно, з часткою менше 1% у загальному обсязі. Така структура свідчить про домінування України серед реципієнтів технічної допомоги у досліджуваній період..

2.2. Особливості реалізації міжнародної технічної допомоги в Україні

Міжнародна технічна допомога займає ключове місце в системі зовнішнього фінансування розвитку України. У контексті повномасштабної збройної агресії російської федерації, яка триває з лютого 2022 р., обсяги технічної, гуманітарної та інституційної підтримки, що надходить з-за кордону, істотно зросли. Ця допомога є важливою не лише для збереження стабільності державних інституцій, а й для відбудови зруйнованої інфраструктури, реформування державного управління, підвищення обороноздатності та модернізації ключових сфер економіки.

У динаміці міжнародної технічної допомоги в Україні чітко простежується кардинальні зміни впродовж досліджуваного періоду. Якщо у 2021 р. загальний обсяг допомоги становив 2,1 млрд дол. США, що

відповідало стандартному рівню міжнародної підтримки для країн середнього рівня доходу, то початок російської агресії у лютому 2022 р. призвів до експоненційного зростання фінансової підтримки.

Таблиця 2.4

Обсяг міжнародної технічної допомоги в Україні, 2021-2024 рр.

Рік	Загальна допомога млрд дол. США	Гранти млрд дол. США	Кредити млрд дол. США	Темп зростання, %	Частка грантів, %	Частка кредитів, %
2021	2,1	1,2	0,9	-	57,1	42,9
2022	28,1	14,3	13,8	1238,1	50,9	49,1
2023	42,6	11,5	31,1	51,6	27,0	73,0
2024	38,0	10,0	28,0	-10,8	26,3	73,7

Джерело: за даними [14].

У 2022 р. обсяг допомоги зріс до 28,1 млрд дол. США, що становить зростання у 13,4 рази порівняно з попереднім роком. Цей стрибок відображає мобілізацію міжнародної спільноти у відповідь на агресію та необхідність екстреної підтримки української економіки та державних фінансів. Пік допомоги припав на 2023 р. із показником 42,6 млрд доларів, що на 51,6% більше за 2022 р.. Це свідчить про перехід від екстреної допомоги до системної довгострокової підтримки. У 2024 р. спостерігається стабілізація на рівні 38,0 млрд доларів, що все ще у 18 разів перевищує довоєнний рівень.

Міністерство фінансів України протягом 2024 р. брало участь у реалізації 14 проектів міжнародної технічної допомоги. Проекти міжнародної технічної допомоги реалізовувалися за фінансової підтримки Уряду Федеративної Республіки Німеччини, США, Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського Союзу, ПРООН. Основні напрямки надання допомоги:

- інституційна спроможність, прозорість бюджету, фінансові ризики, податкова та митна система;
- підтримка малого та середнього підприємництва; - посилення потенціалу Фонду розвитку підприємництва;

- підвищення рівня прозорості в управлінні державними фінансами;
- підтримка розвитку ІТ Мінфіну, підтримка напрямку бухгалтерського обліку і аудиту;
- покращення роботи державного фінансового сектора України у процесі впровадження структурних реформ та наближення до стандартів Європейського Союзу;
- забезпечення цілісності і стійкості національної фінансової системи та її захист від зловживань з метою відмивання коштів, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення;
- підвищення ефективності використання енергії [23].

Міністерство фінансів України також співпрацює з Міністерством фінансів Королівства Нідерландів у межах Меморандуму про взаєморозуміння, зокрема в питаннях, що стосуються державного внутрішнього фінансового контролю, шляхом обміну знаннями, практичним досвідом та залученням експертів. Вся допомога, що надавалась партнерами з розвитку Міністерству фінансів України в рамках проектів МТД, відповідала міжнародним зобов'язанням України згідно чинних міжнародних договорів, спільним середньостроковим стратегіям (програмам), досягненням Цілей сталого розвитку, схвалених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1, пріоритетам соціально-економічного розвитку України, зокрема Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 рр., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р. [23].

Згідно з Офіційним прес-релізом ОЕСР (квітень 2025 р.), у 2024 р. Україна залишалася найбільшим отримувачем офіційної допомоги на розвиток (ODA) серед країн світу, залучивши понад 15,5 млрд дол. США, що становило 7,4% від загального обсягу міжнародної допомоги країн-донорів. Такий рівень підтримки підтверджує високий рівень міжнародної солідарності з Україною та визнання її стратегічного значення в європейському безпековому, енергетичному та демократичному контексті (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Основні донори міжнародної технічної допомоги Україні, 2024 р.

Донор	Обсяг допомоги, млн дол. США	Форма допомоги
Європейський Союз	17,3	Пільгове фінансування та гранти
США	8,3	Гранти
МВФ	5,3	Пільгове фінансування
Японія	4,3	Пільгове фінансування, гранти, гарантії
Світовий банк	3,2	Пільгове фінансування
Канада	1,8	Пільгове фінансування
Велика Британія	1,0	Гарантії

Джерело: за даними [10, 14].

Таблиця відображає найбільших донорів міжнародної технічної допомоги Україні у 2024 р. Вказано загальний обсяг фінансування, який кожен донор надав у вигляді грантів, пільгових кредитів або фінансових гарантій. Найбільшими донорами є Європейський Союз (17,3 млрд дол. США), США (8,3 млрд дол. США) та Міжнародний валютний фонд (5,3 млрд дол. США). Значна частина допомоги спрямована через пільгове фінансування, яке є важливим інструментом підтримки економічної стабільності України в умовах війни [8].

У 2023–2025 рр. в Україні активно реалізовувалися масштабні проекти міжнародної технічної допомоги, спрямовані на відновлення житла, модернізацію інфраструктури та розвиток енергетичної ефективності. У таблиці нижче подано стислий огляд чотирьох ключових ініціатив, що фінансувалися провідними міжнародними інституціями. Ці ініціативи мають як гуманітарну, так і стратегічну значущість. Наприклад, проєкт NOPE, реалізований у співпраці з Міністерством відновлення України, став центральним елементом державної програми «Відновлення» й забезпечив цільову компенсацію для десятків тисяч родин. Водночас ініціативи ЄІБ (Європейського інвестиційного банку) зосереджені на модернізації систем енергоефективності та покращенні якості муніципальних послуг, що особливо актуально в умовах регулярних атак на критичну інфраструктуру.

Таблиця 2.6

Приклади реалізованих проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні, 2023-2025 рр.

Проект	Донор	Напрямок	Результати
НОРЕ	Світовий банк	Відновлення житла	Понад 70 тис. сімей отримали кошти на ремонт пошкодженого житла
HEAL Ukraine	Банк розвитку Ради Європи	Охорона здоров'я	3 тис. сімей отримали сертифікати на нове житло
Програма термомодернізації громадських будівель	Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)	Енергетика	Відібрано 87 громад для термомодернізації будівель
Програма розвитку муніципальної інфраструктури	Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)	Інфраструктура	Затверджено 12 проєктів з теплопостачання, водопостачання та водовідведення

Джерело: за даними [9], [10], [11], [14].

Проект HEAL Ukraine, який реалізується за підтримки Банку розвитку Ради Європи, має соціально-інтеграційний характер і спрямований на підтримку родин медичних працівників, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та вразливих категорій населення [12].

Важливим кроком у підвищенні прозорості та координації міжнародної технічної допомоги стало створення електронного порталу ProAID, офіційно запущеного Мінекономрозвитку 4 квітня. На порталі міститься повна актуальна інформація про чинні проєкти міжнародної допомоги Україні, їхні цілі, ініціаторів, донорів, та стан реалізації.

Портал ProAID - інформаційна система управління міжнародною технічною допомогою, яка є оновленою версією попередньої тестової моделі порталу OpenAid. На сьогодні портал містить найбільшу актуалізовану базу даних проєктів і програм міжнародної допомоги в Україні із повною деталізованою інформацією та проєктною документацією щодо чинних проєктів МТД та стану їх реалізації. Передбачається, що база даних проєктів

буде постійно наповнюватись та оновлюватись, а сам портал ProAID доповнюватись новими функціями та інструментами аналітики даних.

Портал дозволяє будь-якому користувачеві легко знайти та отримати інформацію про проекти МТД використовуючи спеціальні фільтри за типом допомоги і фінансування; регіонами; донорами, виконавцями, бенефіціарами та реципієнтами проектів МТД; строками дії проекту. Крім того портал дозволяє ознайомитися з інтерактивною аналітикою міжнародної допомоги в Україні. Серед іншого, портал ProAID дозволяє ініціаторам та виконавцям реєструвати нові проекти МТД, а також здійснювати їх перереєстрацію. Для цього необхідно внести контактні дані ініціатору проекту, заповнити відповідні поля реєстрації та прикріпити відповідну проектну документацію. Після виконання відповідних умов система portalу автоматично генерує реєстраційну картку проекту, яка потребує подальшого затвердження адміністратором Департаменту державних інвестиційних проектів та підтримки розвитку Мінекономіки. Розробка portalу ProAID була реалізована за участі Офісу ефективного регулювання BRDO, Асоціації "IT Ukraine" та її учасників, а також за підтримки Команди підтримки реформ при Мінекономіки[23].

У рамках співпраці з Урядом Федеративної Республіки Німеччина та за фінансування Федерального уряду Німеччини через Кредитну установу для відбудови (KfW), в Україні реалізується проєкт експертної підтримки «Підтримка Фонду розвитку підприємництва (ФРП) у підготовці проєкту Agry4Recovery». Ініціатива фінансується за рахунок спеціального фонду Studien-und Beratungsfonds (082/2023) у розмірі 1 млн євро, що надається у формі гранту. Основна мета проєкту полягає в тому, щоб привести діяльність Фонду розвитку підприємництва — як ключової установи, відповідальної за реалізацію програм підтримки малого та середнього бізнесу — у відповідність до найкращих міжнародних стандартів.

У межах ініціативи передбачено залучення однієї з провідних світових консалтингових компаній, яка надасть експертну допомогу у розробці

п'ятирічної стратегії розвитку ФРП, бізнес- і фінансової моделі, моделі корпоративного управління, а також удосконалив внутрішні бізнес-процеси, політики та процедури. Проєкт спрямований на посилення інституційної спроможності ФРП, підвищення прозорості управління та ефективності реалізації програм підтримки підприємництва в Україні [24].

У межах партнерства між Україною та Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) реалізовувався проєкт, спрямований на підтримку урядових структур у сфері кризового реагування. Основною метою ініціативи було забезпечення сталості, ефективності та прозорості у координації дій органів державної влади в кризових і надзвичайних ситуаціях, а також покращення планування взаємодії між центральним урядом, регіональними адміністраціями, міжнародною спільнотою, громадянським суспільством та приватним сектором. Проєкт передбачав, зокрема, розбудову потенціалу для безперебійного надання послуг та посилення стійкості приймаючих громад і внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Очікуваними результатами ініціативи було зміцнення спроможностей органів влади на національному, регіональному та місцевому рівнях до ефективного реагування на надзвичайні ситуації, а також підсилення структур кризового управління через впровадження систем збору та аналізу даних. Водночас, як зазначено у звітах, на дату завершення проєкту практичних результатів Мінфіном офіційно не зафіксовано.

Програма EU4PFM є однією з найбільш комплексних ініціатив Європейського Союзу у сфері міжнародної технічної допомоги, спрямованої на покращення системи управління державними фінансами в Україні. Вона реалізується у межах кількох компонентів, зокрема: бюджетного планування та виконання, податкового адміністрування, фінансового контролю й гармонізації законодавства з європейськими стандартами.

Основною метою проєкту було удосконалення підготовки, реалізації та контролю бюджету, модернізація системи збору доходів, а також посилення

інституційної спроможності державних органів у сфері фінансового управління, зокрема в умовах впливу воєнних викликів.

Серед ключових досягнень проєкту варто відзначити:

1. розробку та впровадження нової стратегії дотримання податкового законодавства;
2. підвищення спроможності імплементації міжнародних стандартів у сфері бухгалтерського обліку в державному секторі;
3. розвиток механізмів внутрішнього фінансового контролю;
4. узгодження нормативно-правових актів з митної справи відповідно до законодавства ЄС;
5. автоматизацію бізнес-процесів у підрозділах Міністерства фінансів України та організацію взаємодії з головними розпорядниками бюджетних коштів.

З метою забезпечення сталість досягнутих результатів було ініційовано продовження співпраці в межах нового етапу – «Продовження Програми підтримки управління державними фінансами в Україні», що забезпечить подальшу підтримку інституційних змін і євроінтеграційних зусиль держави у сфері публічних фінансів [24].

У реалізації міжнародної технічної допомоги слід звернути увагу на Житомирську область. Вона є однією з активних регіонів України, які залучають ресурси міжнародної технічної допомоги для розбудови інфраструктури, підтримки громад, децентралізації, енергоефективності та вирішення соціальних проблем. Розташування регіону поруч із північними прикордонними територіями, що постраждали від бойових дій у 2022 р., обумовило концентрацію гуманітарних та відновлювальних проєктів саме у цій частині Полісся.

Основні напрями МТД у Житомирській області (2022–2024 рр.):

1. Відновлення житла та об'єктів соціальної інфраструктури: в межах програми HOPE (Світовий банк) понад 5000 родин з Житомирщини скористались програмою «Відновлення».

За участі міжнародних партнерів відновлено понад 100 пошкоджених будинків у громадах Коростенського, Малинського та Овруцького районів.

2. Децентралізація та розвиток громад:

15 територіальних громад області брали участь у програмі U-LEAD with Europe, завдяки чому відкрито або модернізовано ЦНАПи у громадах Баранівки, Бердичева, Попільні, Хорошева.

Участь у програмі DOBRE дала змогу провести навчання для управлінського персоналу 10 громад та реалізувати малі інфраструктурні проєкти.

3. Енергоефективність та екологічна модернізація:

7 громад області (зокрема Андрушівська, Радомишльська, Новоград-Волинська) стали учасниками Програми термомодернізації громадських будівель, яка реалізується спільно з ЄІБ. Пілотні проєкти з енергомодернізації шкіл і дитячих садків реалізовано в межах підтримки ЄС.

4. Гуманітарна допомога та підтримка ВПО:

Завдяки співпраці з міжнародними організаціями (UNHCR, UNICEF, Червоний Хрест) були відкриті мобільні соціальні кабінети, центри психосоціальної підтримки у Житомирі, Овручі, Олевську. У 2023–2024 рр. було надано понад 15 тис. гуманітарних наборів для внутрішньо переміщених осіб [13], (табл 2.7).

Ці проєкти охоплюють різні сфери — адміністративні послуги, соціальну підтримку, освіту, житлову політику та розвиток підприємництва. Вони демонструють, як цільове фінансування й ефективна співпраця сприяють швидкому та якісному відновленню регіонів. Однак паралельно з локальними ініціативами в Житомирі реалізуються й масштабні муніципальні інфраструктурні проєкти, що охоплюють ціле місто або мають стратегічне значення для його сталого розвитку.

Таблиця 2.7

Основні проєкти міжнародної технічної допомоги в Житомирській області

Проект / ініціатива	Громада / місто	Донор / організація	Результат
Відновлення ЦНАП	Баранівська громада	U-LEAD with Europe	Новий сучасний ЦНАП з електронною чергою
Відбудова житла через «Відновлення»	Овруцький район	HOPE / Мінвідновлення / Світовий банк	Компенсації отримали понад 2 000 родин
Енергоефективна модернізація школи	Андрушівська громада	Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)	Утеплення, заміна вікон, економія енергії до 35%
Мобільні гуманітарні штаби	Житомир, Олевськ	UNHCR, Червоний Хрест	Надано допомогу понад 5 тис. ВПО
Сприяння соціальному підприємництву	м. Бердичів	GIZ, UNDP	Створено локальні бізнес-інкубатори та тренінги для підприємців

Джерело: за даними [13], [16].

Більшість із них фінансуються за рахунок міжнародних кредитних програм, донорської допомоги та партнерських проєктів, які реалізуються у співпраці з такими організаціями, як Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Північна екологічна фінансова корпорація (NEFCO), Світовий банк, GIZ та інші. Ці ініціативи спрямовані на модернізацію систем теплозабезпечення, водопостачання, енергоефективність громадських будівель, розвиток сталої мобільності, цифрову трансформацію муніципального управління та покращення екологічного стану міського середовища. Їх реалізація не лише сприяє покращенню якості життя жителів міста, а й формує приклад ефективного залучення міжнародної технічної допомоги на місцевому рівні. (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Міжнародні проєкти технічної допомоги в місті Житомир

Назва проєкту	Фінансування, млн дол. США	Ключові результати
Підвищення енергоефективності муніципальної інфраструктури	19,1	Термомодернізація 40 закладів освіти
Реконструкція системи централізованого теплопостачання	17,0	60 ІТП, 4,3 км тепломереж
Розвиток системи водопостачання та водовідведення	30,0	Сучасне енергоефективне обладнання, SCADA
Підвищення енергоефективності електротранспортної інфраструктури	10,6	Ремонт тягових підстанцій, депо
TUMI: шлях до школи	192	Парковки, школа безпеки, ремонт інфраструктури біля 4 шкіл
Реставрація пам'ятки архітектури "Водонапірна башта"	0,45	Туристичний розвиток
Цифрова трансформація муніципального управління	грант DT4UA	Мобільний застосунок «Мій Житомир», цифрові послуги
Smart mobility і Green Cities	партнерство GIZ/EBRD	Кліматична стратегія, пілот електротранспорту

Джерело: за даними [13], [19].

Житомир активно інтегрується у міжнародну систему підтримки реформ та відновлення. Наявність стратегічного бачення, партнерських відносин з ЄС та міжнародними організаціями, а також кадрова спроможність муніципалітету дозволяють місту не лише ефективно використовувати вже залучені ресурси, а й претендувати на нові форми підтримки.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Упродовж останнього десятиліття міжнародна технічна допомога (МТД) посіла провідне місце серед інструментів підтримки реформ, децентралізації, енергетичної трансформації та цифровізації в Україні. Після початку повномасштабної збройної агресії росії у 2022 р. обсяги МТД значно зросли: за даними ОЕСР, лише у 2023–2024 рр. Україна отримала понад 30 млрд дол. США допомоги у формі безповоротних грантів, матеріально-технічного постачання, експертної підтримки та гуманітарних програм.

Однак паралельно зі зростанням масштабів допомоги загострилися системні виклики, що стримують ефективність її використання. Зокрема:

1. Відсутність єдиного державного механізму стратегічного планування МТД: проєкти реалізуються паралельно різними міністерствами, громадами та донорами без чіткого зв'язку між собою;
2. Недостатній рівень прозорості та цифрового моніторингу: більшість громад не мають публічного доступу до даних про допомогу, що надходить;
3. Складність нормативних процедур: реєстрація МТД-проєктів, податкові пільги, митне оформлення – усе це часто гальмує оперативну реалізацію проєктів;
4. Дефіцит кадрів: у багатьох громадах відсутні фахівці, здатні ефективно управляти технічною допомогою, подавати заявки та звітувати за донорами.

З урахуванням євроінтеграційного курсу України та потреб у відновленні інфраструктури, посилення ролі МТД є не лише бажаним, а необхідним фактором національного розвитку. Саме тому питання підвищення ефективності системи МТД потребує перегляду її структури, функцій, механізмів реалізації та координації.

Для підвищення ефективності міжнародної технічної допомоги (МТД) в Україні необхідно системно підходити до її управління, впровадження та моніторингу. У цьому контексті запропоновані стратегічні напрямки реформування сфери МТД, які охоплюють цифрові інструменти, розвиток людського капіталу, прозорість процесів та підтримку євроінтеграційних зусиль (табл 3.1).

Таблиця 3.1

Напрями удосконалення роботи МТД в Україні

Напрямок	Рекомендовані дії
Цифрова трансформація	Запуск національного реєстру проєктів МТД ProAID
Розвиток громад	Навчання муніципалітетів проєктному менеджменту, створення офісів підтримки
Прозорість та моніторинг	Обов'язкове звітування бенефіціарів через відкриту систему, аудит усіх великих проєктів
Кадровий розвиток	Сертифікація менеджерів МТД у співпраці з GIZ, UNDP, USAID
Євроінтеграція	Використання МТД для реалізації положень Угоди про асоціацію

Джерело: за даними [17], [18].

З урахуванням євроінтеграційного курсу України та потреб у відновленні інфраструктури, посилення ролі МТД є не лише бажаним, а необхідним фактором національного розвитку. Саме тому питання підвищення ефективності системи МТД потребує перегляду її структури, функцій, механізмів реалізації та координації. З огляду на виявлені проблеми у сфері реалізації міжнародної технічної допомоги в Україні, постає необхідність у формуванні практичних механізмів підвищення її ефективності. Це включає створення прозорої системи моніторингу результатів, налагодження ефективної взаємодії між донорами, центральними органами влади та місцевими громадами, а також впровадження цифрових рішень для автоматизації процедур. Важливо також забезпечити кадрову спроможність на місцевому рівні, що дозволить ефективно планувати, управляти та оцінювати проєкти технічної допомоги (табл. 3.2).

У 2025 р. Україна отримує цільову міжнародну технічну допомогу для підтримки критичних сфер, пов'язаних із повоєнним відновленням, модернізацією інфраструктури, фінансовою стабільністю, енергетичною безпекою та цифровізацією управління.

Таблиця 3.2

Пропозиції щодо підвищення ефективності міжнародної технічної допомоги в Україні

Пропозиція	Зміст	Приклад / Аргументація
Оновлення нормативно-правової бази	Оновлення постанови КМУ №153 з урахуванням сучасних викликів; спрощення процедур реєстрації МТД	Проект HEAL Ukraine затримувався через тривале погодження використання обладнання
Запуск електронного реєстру ProAID	Інтеграція в систему відкритих даних; створення кабінетів для донорів і громад	Пілотний аудит GIZ в ОТГ виявив розбіжності у даних з боку донорів і держави
Введення системи оцінки ефективності	3-рівнева оцінка (output, outcome, impact); типові індикатори для напрямів	В проєкті ПРООН у Житомирі відсутній підрахунок скорочення викидів після термомодернізації
Розвиток кадрового потенціалу громад	Запуск сертифікації «менеджер проєктів МТД»; онлайн-академія з шаблонами та курсами	U-LEAD провів 400+ тренінгів, однак громади досі не мають сталих команд проєктного менеджменту
Створення Національної координаційної ради	Міжвідомчий орган з представниками держави, донорів і громад; регулярне погодження пріоритетів	У Молдові аналогічна структура дозволила краще координувати співпрацю з ЄС і ПРООН
Інституціоналізація співпраці з донорами	Рамкові меморандуми; створення галузевих кластерів технічної допомоги	NEFCO реалізує проєкти в Житомирі, але відсутній постійний офіс чи комунікаційна структура

Джерело : [14], [16].

У контексті стратегічного партнерства з провідними донорами — Світовим банком, USAID, урядом США, а також за координації Міністерства економіки України — було реалізовано або затверджено низку масштабних програм (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Основні затверджені проєкти міжнародної технічної допомоги в Україні на 2025 р.

Напрямок	Проект/Ініціатива	Донор / Партнер	Обсяг фінансування (млн дол. США)
Відновлення житла	HOPE	Світовий банк	84
Транспортна інфраструктура	DRIVE	Світовий банк	432
Фінансовий сектор	USAID Financial Sector Reform	USAID	100
Критичні мінерали	Угода США–Україна	Уряд США	60
Координація МТД / цифровізація	ProAID	Мінекономіки України	5

Джерело: за даними [14], [20], [21].

Міжнародна технічна допомога охоплює не лише критичну інфраструктуру чи гуманітарні сфери, але й створює передумови для глибших трансформацій — у фінансовому секторі, управлінні державними даними, цифровій взаємодії та енергетичній безпеці. Проєкти на кшталт HOPE, DRIVE або USAID Financial Sector Reform ілюструють орієнтацію донорської політики на довгострокову модернізацію країни. Водночас ефективна реалізація подібних програм потребує комплексного підходу до управління МТД — із чіткими механізмами координації, системою оцінки ефективності, прозорими процедурами залучення громад і використання ресурсів. Забезпечення цих умов дозволить перетворити міжнародну технічну допомогу з інструменту екстреного реагування на стабільне джерело розвитку та системного зростання України.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна сформулювати низку ключових висновків, які відображають сучасні тенденції, проблеми та перспективи реалізації міжнародної технічної допомоги як на глобальному, так і на регіональному рівнях:

1. Міжнародна технічна допомога є важливим інструментом міжнародної економічної взаємодії, що сприяє соціально-економічному розвитку країн, які перебувають у стані трансформації, посткризового відновлення або інтеграції до нових політичних та економічних блоків. Вона реалізується через різні механізми, форми (гранти, технічна експертиза, обладнання) та інститути (державні агентства, міжнародні організації, донори).
2. Нормативно-правове та інституційне забезпечення міжнародної технічної допомоги в Україні має базові засади, однак потребує оновлення з урахуванням сучасних викликів — діджиталізації, прозорості, спрощення процедур, ефективної координації між урядовими та місцевими структурами, а також уніфікації з європейською практикою. Сучасні ініціативи, як-от запуск електронного порталу ProAID, свідчать про поступ у цьому напрямі.
3. У результаті аналізу світових тенденцій реалізації технічної допомоги встановлено, що обсяги ODA зросли до рекордних рівнів у 2022–2023 рр., а Україна стала одним із ключових реципієнтів. Проте у 2024 р. спостерігається поступове зниження обсягів допомоги, що вимагає від України підвищення ефективності залучення та використання ресурсів.
4. Україна отримує міжнародну технічну допомогу у стратегічно важливих напрямках — відбудова інфраструктури, підтримка фінансової системи, енергетика, цифровізація, управління фінансами. Разом із тим, існують проблеми: нерівномірний розподіл допомоги між регіонами, відсутність чіткої системи оцінювання результатів, слабка інституційна спроможність багатьох громад.

5. Житомирська область демонструє активну участь у проєктах міжнародної технічної допомоги, зокрема в межах програм GIZ, U-LEAD, ПРООН, NEFCO та інших. Проте низка територіальних громад стикається з труднощами підготовки заявок, дотримання донорських процедур, забезпечення співфінансування та моніторингу проєктів.
6. З урахуванням євроінтеграційного курсу України та потреб у відновленні інфраструктури, посилення ролі міжнародної технічної допомоги є не лише бажаним, а необхідним фактором національного розвитку. Саме тому питання підвищення ефективності системи міжнародної технічної допомоги потребує перегляду її структури, функцій, механізмів реалізації та координації. З огляду на виявлені проблеми у сфері реалізації міжнародної технічної допомоги в Україні, постає необхідність у формуванні практичних механізмів підвищення її ефективності. Це включає як удосконалення нормативно-правового регулювання, так і розвиток інституційної спроможності органів влади всіх рівнів, особливо в регіонах. Крім того, важливим є впровадження прозорих цифрових інструментів моніторингу, оцінки результативності та стратегічного планування залучення ресурсів.
7. Результати дослідження свідчать, що успішне використання міжнародної технічної допомоги напряму залежить від стратегічного управління, прозорості процесів, якісної аналітики та спроможності адаптувати міжнародний досвід до національного та регіонального контексту. Враховуючи перспективи євроінтеграції та післявоєнного відновлення, Україна має унікальне вікно можливостей для трансформації міжнародної технічної допомоги з допомоги — у механізм розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беззубко Б. І. International technical assistance in Ukraine: state and trends. *Галицький економічний вісник*. Т. 64, № 3. С.210–216. 2020. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32493/2/GEB_2020v64n3_Bezzubko_B-International_technical_210-216.pdf
2. Аудиторська палата України. Офіційний сайт. 2024 URL: <https://www.apu.com.ua/> (дата звернення: 11.03.2025).
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.03.2025).
4. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Офіційний сайт. 2023. URL: <https://www.apob.org.ua/> (дата звернення: 18.03.2025).
5. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал. 2025. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/> (дата звернення: 15.04.2025).
6. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. 2025. URL: <https://unity.gov.ua/diyalnist/mizhnarodne-spivrobitnyctvo/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga/> (дата звернення: 15.04.2025).
7. Програма «U-LEAD з Європою». Офіційний сайт. 2025. URL: <https://www.u-lead.org.ua/> (дата звернення: 15.04.2025).
8. Кабінет Міністрів України. Офіційний портал. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 17.05.2025).
9. Центр розвитку територіальних громад. URL: <https://yatil.zapisi.cx.ua/> (дата звернення: 17.05.2025).
10. OECD. ODA Standards. 2025. URL: <https://www.oecd.org/content/oecd/en/topics/sub-issues/oda-standards.html> (дата звернення: 21.05.2025).

- 11.OECD. Official Development Assistance – 2024 Figures. 2024. URL: <https://www.oecd.org/en/about/news/press-releases/2025/04/official-development-assistance-2024-figures.html> (дата звернення: 15.05.2025).
- 12.Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. 2023. URL: <https://www.mtu.gov.ua/news/36294.html> (дата звернення: 15.04.2025).
- 13.Платформа з відбудови України. Офіційний сайт. 2023. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 19.05.2025).
- 14.World Bank. Ukraine – Country Overview. 2025. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 13.05.2025).
- 15.European Investment Bank (EIB). 2024. URL: <https://www.eib.org/en/index> (дата звернення: 15.05.2025).
- 16.Invest in Zhytomyr. Міжнародні проєкти фінансової і технічної допомоги. 2025. URL: <https://investinzhytomyr.com/mizhnarodni-proekty-finansovoi-i-tehnichnoi-dopomohy/> (дата звернення: 10.06.2025).
- 17.Міністерство фінансів України. Development partners... 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/development_partners_that_provided_ukraine_with_over_41_billion_in_budget_support_in_2024_and_the_allocation_of_these_funds- (дата звернення: 10.06.2025).
- 18.Erasmus+ в Україні. Моніторинг проєктів МТД. 2024. URL: <https://erasmusplus.org.ua/news/shhodo-monitoryngu-proyektiv-mtd-programy-yes-erazmus-podannya-do-10-01-2025-r/> (дата звернення: 11.06.2025).
- 19.Укрінформ. Відбудова України — 2025. 2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3961415-vidbudova-ukraini-2025.html> (дата звернення: 12.06.2025).
- 20.Міністерство економіки України. 2022 URL: <https://me.gov.ua/download/c60809df-8bf7-4375-ba67-b64efb4b5779/file.pdf> (дата звернення: 11.06.2025).

21. Національний фонд досліджень України. 2022. URL: https://nrfu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/2020.02_0137-garust-nz-compressed.pdf (дата звернення: 13.06.2025).
22. Житомирська міська рада. Офіційний сайт. 2018. URL: <https://zt-rada.gov.ua/> (дата звернення: 27.05.2025).
23. RBC-Україна. Світовий банк надасть Україні \$84 мільйони. 2025. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/world-bank-to-provide-ukraine-with-84-million-1747367065.html> (дата звернення: 29.05.2025).
24. НАБУ. Інформація щодо МТД у 2025 році. 2025. URL: <https://nabu.gov.ua/activity/finansi/mizhnarodna-tehnicna-dopomoga/2025/informatciia-shchodo-otrymano-mizhnarodno-tehnicno-dopomogy-nacional-nym-biuro-u-2025-rotci-stanom-na-10-liutogo-2025-roku/> (дата звернення: 01.06.2025).
25. Міністерство економіки України. Вебпортал координації МТД. 2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=293e96fb-ee66-4738-9e60-efa2380b760b> (дата звернення: 02.06.2025).
26. Міністерство фінансів України. Аналіз моніторингу проєктів МТД за 2024 рік. 2024. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Аналіз%20моніторингу%20проєктів%20МТД%20за%202024.pdf> (дата звернення: 05.06.2025).

ДОДАТКИ